

McCANN И ДРУГИ ПРОТИВ УЈЕДИЊЕНОГ КРАЉЕВСТВА

Пресуда од 27. септембра 1995.

НЕЗВАНИЧНИ РЕЗИМЕ И ИСТОРИЈАТ ПРЕДМЕТА

*У пресуди изреченој у Strasbourgu 27. септембра 1995. године у предмету McCann и други против Уједињеног Краљевства, Европски суд за људска права је одлучио, са десет гласова за и девет против, да је постојала повреда члана 2 Европске конвенције о људским правима. Суд, засједајући у Великом савјету, једногласно је одлучио да **тужена** Држава треба да плати подносиоцима представке одређену суму новца по члану 50 на име трошкова и издатака, али је одбио захтјев подносилаца представке за накнаду штете.*

Пресуду је прочитао на јавном засједању Суда господин Rolv Ryssdala, предсједник Суда.

А. Основне чињенице

Три држављанина Ирске и Уједињеног Краљевства, Margaret McCann, Daniel Farrell и John Savage су покренули предмет улагањем представке Комисији у августу 1991. године. Подносиоци су родитељи Daniel McCann, Mairead Farrell и Sean Savage, које су 6. марта 1988. године на Гибралтару убили припадници јединице "Special Air Service" (надаље означених као "SAS") која је регимента британске Армије.

Прије 4. марта 1988. године, власти Уједињеног Краљевства, Шпаније и Гибралтара су били свјесни да Привремена ИРА планира терористички напад на Гибралтару. Тог дана је јављено да је "оперативна јединица" ИРА-е виђена у Малаги, у Шпанији. До 5. марта безбједносна процјена британских и гибралтарских власти је била да ће јединица ИРА-е (која је била идентификована) извршити напад ауто-бомбом која ће вјероватно бити активирана даљинским управљачем. Било је планирано да се ухапсе чланови групе након што доведу аутомобил на Гибралтар, што би обезбиједило доказе за суђење које би услиједило. Међутим, власти су сматрали чланове групе опасним терористима који су, готово сигурно, наоружани и који ће, врло вјероватно, ако се сукобе са снагама безбједности, употребити своје оружје или активирати бомбу.

Sean Savage је виђен послјеподне 6. марта 1988. године како паркира аутомобил на Гибралтару. Касније је виђен како, заједно са Daniel McCann и Mairead Farrell, гледа у правцу мјеста гдје је аутомобил паркиран. Након тога су се све троје удаљили од аутомобила, а стручњак за уклањање бомби је након површног визуелног прегледа обавијестио да он сматра да је могуће да се ради о аутомобилу бомби.

У том моменту је одлучено да се ово троје ухапси. Припадници САС-а у цивилним одјелима су, у ту сврху, стајали у близини. Полицијски заповједник Гибралтара је предао команду над операцијом њиховом команданту.

McCann и Farrell су се одвојили од Savagea. Два војника су их пратила. Када се McCann осврнуо, један од војника је извадио пиштољ и узвикнуо наредбу да стану. McCann је кренуо руком преко свог тијела; Farrell је направила нагао покрет према својој ташни. Мислећи да њих обоје настоје да активирају ауто-бомбу даљинским управљачем, војници су испалили неколико хитаца из непосредне близине и убили их.

Друга два војника су слиједила Savagea. Када се зачула пуцњава у у којој су убијени McCann и Farrell, он се окренуо и угледао војнике који су га пратили. Један од војника је узвикнуо наредбу да стане и извадио свој пиштољ. Savage је кренуо руком према куку. Уплашени да жели да се домогне даљинског управљача, војници су отворили ватру из непосредне близине и убили га.

Сходно налазу патолога, Farrell је била погођена са осам метака, McCann са пет и Savage са шеснаест.

Ни оружје ни детонатор нису пронађени код тијела троје осумњичених. Откривено је да се у аутомобилу, који је паркирао Savage, није налазио експлозив нити бомба. Међутим, други аутомобил, који је шпанска полиција у Marbelli у Шпанији касније открила, садржавао је експлозивну направу од 64 килограма Semtex експлозива, око које је било 200 паковања муниције, са два сатна механизма. Farrell је унајмила овај аутомобил под лажним именом.

Гибралтарски мртвозорник¹ (“coroner”) је отворио истрагу (“inquest”)² о убиствима 6. септембра 1988. године. Истрагу је водио мртвозорник заједно са поротом коју је изабрало локално становништво. Саслушано је 79 свједока укључујући и војнике, полицајце и особље за праћење које је било укључено у операцију као и патологе, форензичаре и стручњаке за експлозивне направе. У складу са **одлукама које је издала Влада**, одређене информације, као што су идентитет, обука, опрема и активности војних и свједока из службе обезбјеђења, нису откривене. Порота је, 30. септембра 1988. године, пресудила да су убиства била законита.

Незадовољни овом одлуком, подносиоци представке су, 1. марта 1990. године, подигли тужбу против Министарства одбране пред Високим судом правде у Сјеверној Ирској. Министар спољних послова је, међутим, донио одлуку којом искључује могућност поступка против Круне. Подносиоци представке су неуспјешно тражили дозволу за судско преиспитивање законитости ових одлука. Захтјев је коначно одбачен 4. октобра 1991. године.

¹ Службени (судски) истражилац у случајевима напрасне смрти, мртвозорник.

² Истрага коју покреће мртвозорник ради утврђивања узрока насилне смрти.

У својој представи Комисији, подносиоци су се жалили да убиства Daniel McCanna, Mairead Farrell и Sean Savagea представљају повреду члана 2 Конвенције, који штити право на живот.

В. Поступак пред Комисијом

Представка је уложена Комисији 14. августа 1991. године. Проглашена је прихватљивом 3. септембра 1993. године.

Након што је неуспјешно покушала да постигне пријатељско рјешење, Комисија је усвојила Извјештај 4. марта 1994. године у којем је установила чињенице и изразила мишљење да није дошло до повреде члана 2 (једанаест гласова за и шест против).

Комисија је упутила случај Суду 20. маја 1994. године.

ИЗВОД ИЗ ПРЕСУДЕ

ПРАВО

I. НАВОДНА ПОВРЕДА ЧЛАНА 2 КОНВЕНЦИЈЕ

145. Подносиоци представке су навели да је убиство г. McCann, гђе Farrell и г. Savage, које су починиле снага безбједности, представљало повреду члана 2 Конвенције који гласи:

"1. Право на живот сваког човјека заштићено је законом. Нико не може бити намјерно лишен живота, осим код извршења смртне казне по пресуди суда, којом је проглашен кривим за злочин за који је ова казна предвиђена законом.

Лишење живота није у супротности са овим чланом ако произилази из употребе силе која је апсолутно неопходна:

- a) у одбрани сваког појединца од незаконитог насиља;
- b) приликом законитог лишења слободе или спречавања бјекства лица које је законито лишено слободе;
- c) у акцији предузетој, у складу са законом, ради гушења немира или побуне.

A. Тумачење члана 2

1. Општи приступ

146. Приступ суда тумачењу члана 2 мора да буде вођен чињеницом да циљ и сврха Конвенције, као инструмента за заштиту индивидуалних људских јединки, захтијева да се њене одредбе тумаче и примјењују на начин да њене гаранције буду проводиве и ефективне (види, *inter alia*, пресуду од 7. јула 1989. године у предмету Soering против Уједињеног Краљевства, серија А бр. 161, стр. 34, став 87, и пресуду од 23. марта 1995. године у предмету Loizidou против Турске (претходни приговори) серија А бр. 310, стр. 27, став 72).

147. Мора, исто тако, да се има на уму да члан 2, као одредба која не штити само право на живот него одређује и околности када лишавање живота може да буде оправдано, члан 2 спада у најважније одредбе Конвенције - уствари у оне које, у доба мира, не могу да буду дерогиране по члану 15. Заједно са чланом 3 Конвенције, члан 2 обухвата једну од основних вриједности демократских

друштва која творе Савјет Европе (в. горе поменути пресуду у случају Soering, стр. 34, став 88). Због тога, његове одредбе морају уско да се тумаче.

148. Суд сматра да изузеци описани у ставу 2 члана 2 указују да се ова одредба протеже, али није и искључиво усмјерена, на убиство са предумишљајем. Како је Комисија истакла, текст члана 2 у цјелини, показује да став 2 не одређује примарно када је дозвољено да се намјерно некога убије, него описује ситуације гдје је дозвољено да се "употријеби сила" која може да заврши, као ненамјеран резултат, лишавањем живота. Употреба силе, међутим, не смије да буде ништа више него "апсолутно неопходна" за постизање неког од циљева изнијетих у подставовима (а), (б) или (ц) (в. представку бр. 10044/82, Stewart против Уједињеног Краљевства, 10. јули 1984. године, Одлуке и Извјештаји 39, стр.169-71).

149. У том погледу употреба израза "апсолутно неопходна" у члану 2 став 2 указује да мора да се примијени строжији и обавезнији тест неопходности од оног који се обично примијењује у одређивању да ли је поступак државе "неопходан у демократском друштву" на основу ставова 2, чланова од 8 до 11 Конвенције. Одређеније, сила која је употребљена мора да буде строго пропорционална постизању циљева изнесеним у подставовима 2(а), (б) и (ц) члана 2.

150. У складу са значајем ове одредбе (члан 2) у демократском друштву, Суд мора, приликом оцјењивања, да подвргне случајеве лишавања живота најпажљивијем испитивању, нарочито тамо гдје је са предумишљајем употребљена смртоносна сила, узимајући у обзир не само поступке службених лица државе који су примјењивали силу, него исто тако и све околности, укључујући и такве ствари као што су планирање и контрола акција које су у питању.

2. Обавеза заштите живота у члану 2 став 1

(а) Усаглашеност домаћег права и праксе са стандардима члана 2

151. Подносиоци представке су изјавили по овој основи да члан 2 став 1 Конвенције намеће позитивну дужност државама уговорницама да "заштите" живот. Нарочито, домаће право мора строго да контролише и ограничи околности под којима службена лица државе могу да неко лице лише живота. Држава, исто тако, мора да обезбиједи одговарајућу обуку, инструкције и упутство својим војницима и другим службеним лицима који смију да употребе силу и да врши строгу контролу над операцијама које могу да доведу до употребе смртоносне силе.

По њиховом мишљењу, релевантни домаћи закон је био неодређен и уопштен и није садржавао стандард о апсолутној неопходности према члану 2. Ово, само по себи, представља повреду члана 2 став 1. Исто тако, ова одредба (члан 2-1) је повријеђена тиме што закон није захтијевао обуку службених лица државе у складу са строгим стандардима члана 2 став 1.

152. Сходно Комисији, са чијим мишљењем се Влада сложила, члан 2 не треба да се тумачи као захтјев за идентичном формулацијом у домаћем закону. Ови захтјеви су задовољени уколико је суштина права из Конвенције заштићена домаћим законом.

153. Суд подсјећа да Конвенција не обавезује уговорне стране да укључе одредбе Конвенције у домаћи закон (в., *inter alia*, пресуду од 21. фебруара 1986. године у предмету *James и други против Уједињеног Краљевства*, серија А бр. 98, стр. 47, став 84 и пресуду од 9. децембра 1994. године у предмету *Свети манастири против Грчке*, серија А бр. 301-А, стр. 39, став 90). Штавише, није улога органа Конвенције да испитују уопштено да ли су национално законодавство или уставне одредбе у складу са захтјевима Конвенције (в., на примјер, пресуду од 6. септембра 1978. године у предмету *Klass и други против Њемачке*, серија А бр. 28, стр. 18, став 33).

154. Имајући ово у виду, примјетно је да је члан 2 гибралтарског Устава (в. став 133 горе) сличан члану 2 Конвенције, са изузетком да је стандард оправдања за употребу силе која резултује лишавањем живота "разумно оправдано" насупрот "апсолутно неопходно" из става 2 члана 2. Док се стандард Конвенције чини наизглед строжи него односни домаћи стандард, Влада је изнијела да, имајући у виду начин на који мјерила тумаче и примјењују домаћи судови (в. ставове 134-35 горе), нема значајније разлике у суштини та два концепта.

155. По мишљењу Суда, каква год да је вриједност ове изјаве, разлика између ова два мјерила није довољно велика да би повреда члана 2 став 1 могла да буде установљена само по овој основи.

156. У вези са аргументима подносилаца представки који се тичу обуке и упутстава службеним лицима државе и потребе за оперативном контролом, Суд сматра да је ово материја која, у контексту овог предмета, покреће питања у оквиру члана 2 став 2 која се тичу пропорционалности реаговања државе код спознаје о опасности од терористичког напада. У том погледу довољно је да се примијети да су правила поступања дата војницима и полицији у овом предмету сачињена од низа правила за употребу силе која пажљиво одражавају државне стандарде као и суштину стандарда Конвенције (в. ставове 16, 18 и 136-37 горе).

(b) Адекватност **истражног поступка** као истраживачког механизма

157. Подносиоци представке су, позивајући се на релевантне стандарде садржане у Принципима за употребу силе и ватреног оружја УН (в. ставове 138-39 горе), у склопу ове ставке такође изнијели да држава мора да обезбиједи ефикасан накнадни поступак за утврђивање околности убиства које је починило службено лице државе кроз независни судски поступак којем родбина мора да има пуни приступ.

Подносиоци представке су, заједно са *amici curiae*, "Amnesty International" и "British-Irish Watch and Others", изнијели да ови процедурални захтјеви нису

задовољени истражним поступком због низа недостатака. Они су се, нарочито, жалили да независна полицијска истрага није проведена ни о једном аспекту операције која је довела до употребе ватреног оружја; да уобичајена процедура увиђаја на лицу мјеста није поштована; да полиција није пронашла нити испитала све очевице; да је мртвозорник радио са поротом коју је изабрао "гарнизонски" град блиско везан за војску; да је мртвозорник одбио да одобри провјеру пороте како би се искључили чланови који су били државни службеници; да су одлуке о јавном интересу, које су издали релевантни владини органи, знатно оштетиле истрагу цијеле операције.

Они су, надаље, приговорили да у току истражног поступка нису уживали једнакост заступљености у односу на државу и да су, сходно томе, умногоме онемогућени у својим настојањима да утврде истину због тога што, *inter alia*, нису имали правну помоћ и заступала су их само два правника; изјаве свједока су, са изузетком балистичких и патологијских извјештаја, биле унапријед доступне Држави и правницима који су заступали војнике и полицију, али не и њиховим правницима; нису имали ни средстава да плате копирање дневних записника сачињених у поступку, што је износило 500-700 фунти стерлинга.

158. Влада је тврдила да је истрага била један ефикасан, независан и јаван механизам преиспитивања који више него задовољава било који процедурални захтјев који може да се нађе у члану 2 став 2 Конвенције. Влада је, нарочито, тврдила да не би било примјерено да Суд тражи да се утврди само један скуп стандарда на основу којих би све истраге о околностима смрти требале да се оцјењују. Штавише, важно је да се прави разлика између такве истраге и парничног поступка покренутог за накнаду штете због наводне повреде права на живот. Коначно, они су позвали Суд да одбаци тврдње умјешаног "British-Irish Rights Watch and Others" да ће повреда члана 2 став 1 да се појави увијек када Суд установи озбиљне разлике између "УН Принципа о ванзаконским смакнућима" и истраге вођене у било којем случају смрти (в. став 140 горе).

159. Према Комисији, истрага је подвргнула поступке Државе широком, независном и изузетно јавном истраживању и тиме обезбиједила довољне процедуралне гаранције у смислу члана 2 Конвенције.

160. Суд сматра да у овом предмету није неопходно да одлучи о питању да ли из члана 2 став 1 може да се изведе право на приступ суду ради покретања парничног поступка у вези са лишавањем живота јер би било адекватније да се ово питање размотри у оквиру чланова 6 и 13 Конвенције - чланова на које се подносиоци представке нису позвали.

161. Суд се, као и Комисија, ограничава на запажање да би уопштена законска забрана да службена лица државе произвољно убијају била неефикасна у пракси, ако не постоји поступак за државне власти да преиспитају законитост употребе смртоносне силе. Обавеза заштите права на живот по овој одредби (члан 2), заједно са генералном дужношћу државе на основу члана 1 Конвенције да "обезбиједи

свима, у оквиру своје надлежности, права и слободе одређене у Конвенцији", индиректно захтијева постојање неке форме ефикасне службене истраге у случају када су појединци убијени као резултат употребе силе од, између осталих, службених лица.

162. Међутим, није потребно да Суд у овом предмету одлучи каква форма такве истраге треба да се примијени и под којим условима би требало да се води, јер је поступак јавне истраге, у којем су подносиоци представке били правно заступљени и који је укључивао саслушање седамдесетдевет свједока, у ствари проведен. Штавише, поступак је трајао деветнаест дана и, како је видљиво из обимних записника истраге, укључио је детаљно испитивање догађаја око убиства. Надаље, из записника, укључујући и сажето излагање мртвозорника пред поротом, произилази да су правници који су заступали подносиоце представке били у могућности да и унакрсно испитују кључне свједоке, укључујући војне и полицијске службенике који су били укључени у планирање и вођење ове антитерористичке операције, те да улажу поднеске које су жељели у току поступка.

163. У свјетлу горе наведеног, Суд не сматра да су наводни различити недостаци у истражном поступку, на које су указали како подносиоци представки тако и организације које су интервенисале у поступку, суштински онемогућили извршење потпуне, независне и пажљиве истраге о околностима под којима су се убиства десила.

164. Из тога слиједи да по овој основи није било кршења члана 2 став 1 Конвенције.

В. Примјена члана 2 на чињенице случаја

1. Општи приступ оцјени доказа

165. Влада је, прихватајући да институције Конвенције нису ни у каквом формалном смислу обавезане одлукама истражне пороте, изнијела да су њихове одлуке од централне важности за било какву даљњу истрагу о смрти преминулих. Сходно томе, Суд би требао да прида суштинску тежину одлукама пороте у одсуству било каквих индикација да су ове одлуке погрешне или такве да не садрже разуман суд о чињеницама. Са тим у вези, порота је била у изузетно доброј ситуацији да оцијени околности у вези са пуцњавом. Чланови пороте су чули и видјели сваког од седамдесетдевет свједока који су дали изјаве, укључујући и обимно унакрсно испитивање. Имајући ту могућност, они су били у стању да оцијене кредибилитет и доказну вриједност исказа свједока. Влада је истакла да је порота такође чула изјаве различитих страна, укључујући и правнике који су заступали преминуле.

166. Подносиоци представке су, са друге стране, сматрали да истраге по самој својој природи нису конциповане за потпуну и детаљну истрагу о убиствима која су спорна као што је случај у овом предмету. Штавише, истрага није испитала убиства са становишта концепта "пропорционалности" или "апсолутне потребе", него је примијенила блажи тест "разумне силе" или "разумне потребе". Надаље, порота се концентрисала на поступке војника приликом отварања ватре као да разматра њихову кривичну одговорност, а не на питања као што су наводни нехат или немар у планирању операције.

167. Комисија је испитала предмет на основу ставова страна и приложене документације, посебно записника са истраге. Она није сматрала налазе пороте обавезујућим.

168. Суд подсјећа да је, унутар система Конвенције, утврђивање и верификација чињеница примарно посао Комисије (члан 28 став 1 и члан 31). Сходно томе, само у изузетним околностима Суд ће употребити своја овлашћења у овој области. Суд, међутим, не обавезују налази Комисије у погледу чињеница и он остаје слободан да начини сопствену процјену у свјетлу материјала који се налази пред њим (в., *inter alia*, пресуду од 20. марта 1991. године у предмету *Cruz Varas* и други против Шведске, серија А бр. 201, стр. 29, став 74, и пресуду од 22. септембра 1993. године у предмету *Klaas* против Њемачке, серија А бр. 269, стр. 17, став 29).

169. У овом предмету нити Влада ни подносиоци представке нису, у поступку пред Судом, покушавали да оспоре чињенице које је утврдила Комисија, иако су имали потпуно другачије мишљење у погледу закључака који могу да се извуку из њих у вези са чланом 2 Конвенције.

Имајући у виду оно што су презентовали они који су се појавили пред Судом и истражни поступак, Суд узима чињенице и налазе које је утврдила Комисија по тачкама сумираним у ставовима од 13 до 132 горе као тачне и поуздане чињенице које карактеришу овај предмет.

170. У вези са оцјеном ових чињеница са становишта члана 2 Суд запажа да је порота имала могућност да непосредно саслушава свједоке, запажа њихово понашање и оцјењује доказну вриједност њихових изјава.

Без обзира на то, мора да се има у виду да су налази пороте били ограничени на одлуку о законитости убистава и, као што је и нормално, нису пружили разлоге за донесени закључак. Поред тога, фокус истражног поступка у овом предмету и стандард који је порота примијенила је био да ли су убиства која су починили војници била разумна и оправдана у датим околностима, а не да нису била "апсолутно неопходна" у смислу члана 2 став 2 у горе изнесеном значењу (в. ставове 120 и 148-49 горе).

171. У овом свјетлу, Суд мора да оцијени да ли чињенице, које је као такве утврдила Комисија, откривају повреду члана 2 Конвенције.

172. Подносиоци представке су даље изјавили да у испитивању поступака Државе у случају у којем је намјерна употреба смртоносне силе, као таква, могућа, Суд треба да на Владу стави терет доказивања да је, ван сваке сумње, планирање и извршење акције било у складу са чланом 2 Конвенције. Уз то, не би требало дати Држави могућност да сумња да је у питању њена кривична одговорност.

173. Суд, у одређивању да ли је било кршења члана 2 у овом предмету, не оцјењује кривичну одговорност оних који су директно или индиректно умијешани. Сходно томе, Суд ће у складу са својом уобичајеном праксом, оцијенити питања у свјетлу свих материјала који су му подносиоци представки и Влада доставили, или, ако је неопходно, материјала који су прибављен по сопственом нахођењу (в. пресуду од 18. јануара 1978. године у предмету Ирска против Уједињеног Краљевства, серија А бр. 25, стр. 64, став 160, и горе споменути пресуду у предмету Cruz Varas и други, стр. 29, став 75).

2. Наводи подносилаца представки да су убиства била са предумишљајем

174. Подносиоци представке су навели да је постојао смишљен план да се преминули убију. Они су тврдили да, док није спорно да није било доказа за постојање директног налога са највиших нивоа власти у Министарству одбране, ипак постоје јаки посредни докази у прилог њиховим наводима. Они су сугерисали да план да се изврше убиства може да се створи другим средствима као што су индиције и алузије, заједно са избором војне јединице као што је SAS која је, како указују докази које су дали њени чланови током истраге, обучена да неутрализује мету убијањем ватреним оружјем. Давање лажних информација, какве су у овом случају дате војницима, вјероватно резултује фаталном пуцњавом. Употреба SAS-а је, по самој својој природи, доказ да су убиства била намјеравана.

175. Они су, надаље, тврдили да полиција Гибралтара није била свјесна таквог незаконитог потхвата. Они су указали да је SAS-ов официр Е имао са својим људима кратки састанак којем полиција Гибралтара није присуствовала. Штавише, када су војници отишли у полицијску станицу након пуцњаве, били су у пратњи војног правника, који је јасно дао до знања да су војници дошли само да предају своје оружје. Поред тога, војници су одмах напустили Гибралтар, а да их полиција није уопште испитала.

176. Подносиоци представке су указали, између осталих, на сљедеће факторе у прилог својих тврдњи:

- Најбољи и најбезбједнији начин спречавања експлозије и хватања осумњичених је био да се спријечи њихов улазак са бомбом у Гибралтар. Власти су имале њихове фотографије а знале су и њихова имена, лажна имена као и које су пасоше носили;

- Да су шпанске власти осумњичене држали под присмотром од Малаге до Гибралтара, како је то тврдио новинар г. Debelius, унајмљивање бијелог аутомобила renault било би примијећено и било би познато да бомба није у аутомобилу (в. став 128 горе);

- Горња тврдња је поткријељена и чињеницом да је власт пропустила да изолује бомбу и да рашчисти подручје око ње у циљу заштите грађана. У Гибралтару се налазио велики број војника са искуством у брзој евакуацији мјеста гдје се претпоставља да је постављена бомба. Једино објашњење за ову грешку у безбједном поступку је да су службе безбједности знале да није било бомбе у аутомобилу;

- Војник Г, који је послан да провјери аутомобил и који је обавијестио да се вјероватно ради о аутомобилу бомби, признао је током истраге да није био стручњак за пренос сигнала помоћу радија (в. став 53 горе). Ово је било значајно, јер једина основа за његову оцјену била је та да радио-антена која је изгледала старије него аутомобил. Прави стручњак би размислио о томе да уклони антену и онеспособи радио-детонатор, што је могло да буде урађено без дестабилизовања експлозива, како је свједочио др Scott. Он би, исто тако, знао да, ако су осумњичени хтјели да активирају бомбу радио-сигналом, они не би употребили зарђалу антену - која би смањила капацитет пријема чистог сигнала - него исправну (в. став 114 горе). Из његовог свједочења произилази, такође, да он није стручњак ни за експлозиве. Сходно томе, постоји могућност да је права улога војника Г била да обавијести да се вјероватно ради о ауто-бомби како би навео полицију Гибралтара да потпише докуменат који даје овлашћење SAS-и да употреби смртоносну силу.

177. Влада је изнијела да је имплицитно из одлуке пороте о законитости убијања да је чињеница да није било плана о убиствима троје терориста и да операција у Гибралтару није ни замишљена ни конструисана са овом сврхом. Циљ ове операције је био да се изврши законито хапшења троје терориста и због тога је затражена и добијена помоћ војске. Надаље, порота је исто тако морала да одбије тврдње подносилаца представки да су војници А, Б, Ц и Д смишљено упућени да убију терористе, без обзира на то да ли су они дјеловали у складу са изричитим налозима или као резултат датог “мига”.

178. Комисија је закључила да нема доказа у прилог тврдњама подносилаца представки да је постојао смишљени план за убиство осумњичених.

179. Суд запажа да би требао да има убједљиве доказе прије него што би могао да закључи да је постојао смишљен план у смислу како су то изнијели подносиоци представки.

180. У свјетлу сопственог разматрања предоченог материјала, Суд не налази да је постојао план за смакнуће на највишем командном нивоу у Министарству одбране

или у Влади, или да су војнике А, Б, Ц и Д у том смислу охрабрили или инструисали надређени официри који су их припремили прије операције, или да су они, у ствари, на сопствену иницијативу одлучили да убију осумњичене без обзира на постојање било каквог оправдања за употребу смртоносне силе, не поштујући инструкције за хапшење које су добили. Исто тако, не постоје докази да је Власт имплицитно охрабривала или давала назнаке или алудирала да се троје осумњичених убију.

181. Фактори на које су се ослањали подносиоци представке представљају, уз низ нагађања, да су власти морале да знају да није било бомбе у аутомобилу. Међутим, имајући у виду обавјештајне податке које су власти имале, познати профил ово троје терориста, од којих је сваки имао искуство са експлозивима, и чињеницу да је г. Savage виђен како "петља" са нечим прије напуштања аутомобила (в. став 38 горе), убјеђење да је бомба била у аутомобилу не може да се опише као неујерљиво или потпуно без основа.

182. Нарочито, одлука да се допусти њихов улазак на Гибралтар је, иако отворена критици због ризика који је са собом носила, била у складу са политиком хапшења коју је формулисала Савјетодавна група, да акција на њиховом хапшењу не би требала да се подузима све док њих троје не буду дошли на Гибралтар и док не буде било довољно доказа о постављању бомбе како би се обезбиједило њихово суђење (в. став 3 горе).

183. Суд, такође, не може да прихвати изјаве подносилаца представки да употреба SAS-а, сама по себи, представља доказ да је убиство осумњичених било намјеровано. У том погледу, Суд примјећује да је SAS специјална јединица која је посебно обучена за борбу против тероризма. Природно је, стога, да се власти, у свјетлу упозорења о предстојећем терористичком нападу које су унапријед добиле, послуже вјештином и искуством SAS-а у циљу да се опасност уклони на најбезбједнији и најбољи могући начин.

184. Суд, стога, као неосноване одбија наводе подносилаца представки да је убиство троје осумњичених било смишљено или да је производ прећутног споразума између оних који су били укључени у операцију.

3. Вођење и планирање операције

(а) Аргументи оних који се појављују пред Судом

(1) Подносиоци представки

185. Подносиоци представки су изјавили да би било погрешно да Суд, као што је урадила Комисија, ограничи своје оцјењивање на питање о могућем оправдању војника који су заправо убили осумњичене. Суд мора да испита одговорност Владе за све аспекте операције. У ствари, војници би могли да буду ослобођени оптужбе у

кривичном поступку ако би показали да су искрено вјеровали у неосноване и криве информације које су им дате.

186. Офицер Е (заповједник напада) је рекао војницима да су троје осумњичених поставили ауто-бомбу на Гибралтару, док је војник Г - стручњак за рад са бомбама - обавијестио да се ради само о сумњи да је била бомба; да је то бомба са даљинским управљачем; да је сваки од осумњичених могао да активира бомбу са било којег мјеста на Гибралтару самим притиском на прекидач и да неће оклијевати да то учине у моменту када буду изазвани. У стварности, ове "вјероватноће" и "чињенице" нису биле ништа друго до сумње или, у најбољем случају, непоуздане процјене. Међутим, оне су као чињенице биле пренесене војницима који, не само да су били обучени да пуцају на најмањи наговјештај пријетње, него и да, што је видљиво из доказа током истраге, наставе да пуцају док не убију своју мету.

Укратко, они су тврдили да су убиства дошла као резултат некомпетенције и немара у планирању и вођењу антитерористичке операције за хапшење осумњичених, као и пропуста да се успостави правичан омјер између потребе да се неутралишу пријетње и права на живот осумњичених.

(2) Влада

187. Влада је изнијела да су поступци војника били апсолутно неопходни у одбрани лица од незаконитог насиља у оквиру значења члана 2 став 2(а) Конвенције. Сваки од њих је морао да донесе одлуку у дјелићу секунде која је могла да има посљедице по велики број живота. Они су вјеровали да су покрети осумњичених, које су видјели у моменту када су их пресрели, одавали утисак да терористи активирају бомбу. Ово су потврдили и други свједоци који су видјели те исте покрете. Ако се прихвати да су војници искрено и с разлогом вјеровали да се терористи, на које су они отворили ватру, можда спремају да активирају бомбу притиском на дугме, тада нису имали другу могућност него да отворе ватру.

188. Влада је, такође, истакла да су се многе информације, доступне властима, као и њихове процјене, показали тачним. Тројица преминулих су били активна јединица ИРА-е која је планирала операцију на Гибралтару; они су, заиста, имали велику количину експлозива који је касније нађен у Шпанији; и врста ове операције је била ауто-бомба. Ризик за животе оних на Гибралтару је, стога, био како стваран тако и крајње озбиљан.

189. Влада је, надаље, изнијела да у испитивању планирања антитерористичких операција треба да се има на уму да се обавјештајне процјене обавезно базирају на некомплетним информацијама, јер су познати само дијелови потпуне слике. Штавише, искуство је показало да је ИРА била изузетно немилосрдна и вјешта у техникама избјегавања праћења и да су учинили све да сакрију своје намјере од власти. Сем тога, искуство у Сјеверној Ирској показало је да ИРА константно и брзо развија нову технологију. Сходно томе, морала је да се узме у обзир

могућност да су терористи могли да буду опремљени савршенијим и подобнијим направама радио-контроле које је било лакше прикрити од оних за које се знало да их је ИРА раније употребљавала. Коначно, уколико би активна јединица потцијенила опасност, посљедице су могле да буду катастрофалне. Да су успјели да активирају бомбе, врсте и величине која је нађена у Шпанији, сви на паркингу би настрадали или били тешко осакаћени, а тешке повреде би биле такође нанесене и онима у сусједним зградама, укључујући школу и старачки дом.

190. Обавјештајне процјене, направљене у току операције, су биле разумне у свјетлу неизбјежно ограничене количине информација које су доступне властима и потенцијалних разарајућих посљедица потцијењивања способности и средстава којима су располагали терористи. У том погледу, Влада је изнијела сљедеће:

- Вјеровало се да ће бити употребијелена направа са даљинским управљачем зато што би се тако дале терористима веће шансе за бијег. Тако би се повећала њихова могућност да максимално повећају удио војних у односу на цивилне жртве. Штавише, ИРА је је употребила такву справу у Бриселу само шест седмица раније.

- Претпостављало се да би било какав даљински управљач, као што је онај предствален пред Судом, био довољно мален за лако скривање на појединцу. Војници су сами код себе успјешно сакрили радио исте величине.

- Како је свједочио капетан Edwards у истрази, тест који је извршен је показао да је бомба на паркингу могла да се активира са мјеста на којима су терористи убијени (в. став 116 горе).

- Искуство из прошлости је снажно сугерисало да су терористи могли да активирају направе притиском на само једно дугме.

- Како је свједок О објаснио у истрази, употреба блокирајућег аутомобила би била непотребна због тога што се није очекивало да би терористи могли да имају било какве проблеме у налажењу слободног простора на дан 8. марта. То је било исто тако опасно зато што би захтијевало два путовања на Гибралтар и на тај начин значајно повећало ризик од откривања (в. став 23 тачка (е) горе).

- Није било разлога да се сумња у bona-fide оцјену војника Г да је аутомобил вјероватно ауто-бомба. Његов први доказ је тај да он прилично добро познаје ауто-бомбе. Штавише, аутомобил је паркирао познати израђивач бомби који је виђен како "петља" са нечим између сједишта и ауто-антена је била ван свог мјеста. Из искуства је било познато да ауто-бомбе ИРА-е имају посебно постављене антене и Г није могао, на основу вањског посматрања, са сигурношћу да каже да аутомобил није садржавао бомбу (в. став 48 горе). Надаље, изгледало је да сво троје осумњичених намјеравају да напусте Гибралтар. Коначно, операција окружења зоне око аутомобила је почела само двадесет минута након што је горња оцјена

дата, због недостатка расположивог људства, и чињенице да планови за евакуацију нису требали да буду примијењени до 7. или 8. марта.

- Било би немарно од власти да претпоставе да терористи можда неће активирати бомбу ако их се изазове. ИРА-у су чинили убијеђени терористи који су, по њиховом гледишту, били у рату са Уједињеним Краљевством, и који су у прошлости показали неразборитост занемарујући и сопствену безбједност. Постојао је стварни ризик да ће, ако се суоче са избором између експлозије која узрокује цивилне жртве и одустајања, терористи изабрати ово прво.

(3) Комисија

191. Комисија је сматрала да, гледано са становишта војника о ризику за животе људи на Гибралтару, пуцање у троје осумњичених може да се сматра као апсолутно неопходно у легитимном циљу одбране других од незаконитог насиља. Она је, такође, закључила да, узимајући у обзир могућност да су осумњичени поставили у аутомобил бомбу, која би, ако се активира, проузроковала губитак многих живота, као и могућност да су осумњичени могли да буду у стању да је активирају када се суоче са војницима, власт у планирању и извршавању операције није открила било какву смишљену накану или недостатак одговарајуће бриге која је могла да учини употребу смртоносне силе непропорционалном циљу спашавања живота.

(b) Оцјене Суда

(1) Претходна разматрања

192. У вршењу своје истраге по члану 2 Конвенције, Суд мора да има на уму да су добијене информације ставиле пред власти Уједињеног Краљевства суштинску дилему да ће доћи до терористичког напада на Гибралтару. Са једне стране, морали су да врше своју дужност да заштите животе људи на Гибралтару, укључујући и сопствено војно људство и, са друге стране, да минимално прибјегну употреби смртоносне силе против оних осумњичених који представљају пријетњу, у свјетлу обавеза које извиру како из домаћег тако и међународног закона.

193. Неколико других фактора мора такође да се узме у обзир.

Као прво, власти су биле суочене са активном јединицом ИРА-е састављеном од лица која су била осуђивана за кривична дјела у вези са бомбама и познатог стручњака за експлозиве. ИРА је, судећи на основу својих акција у прошлости, показала небригу за људске животе, укључујући и животе сопствених чланова.

Друго, власти су унапријед имале упозорење о предстојећем терористичком нападу и, сходно томе, имали су добру могућност да планирају своју реакцију и да, у сарадњи са локалним властима Гибралтара, предузму мјере да осујете напад и да ухапсе осумњичене. Неизбјежно, међутим, снаге безбједности нису могле да имају

све чињенице и биле су обавезне да формулишу своју политику на бази некомплетних претпоставки.

194. У свјетлу овога, у одређивању да ли је употребељена сила била компатибилна са чланом 2, Суд мора пажљиво да преиспита, како је горе назначено, не само да ли је сила коју су користили војници била строго пропорционална циљу заштите лица од незаконитог насиља, него исто тако и да ли су власти планирале и контролисале антитерористичку операцију тако да смањи, у највећој могућој мјери, прибјегавање смртоносној сили. Суд ће редом размотрити сваку од ових тачака.

(2) Поступци војника

195. Суд подсјећа да су војнике који су пуцали (А, Б, Ц и Д) информисали њихови надређени, у суштини, да је постојала ауто-бомба коју је могао било ко од троје осумњичених да активира даљинским управљачем који је могао да буде сакривен код њих; да је та направа могла да се активира притиском на дугме; да ће они, вјероватно, да активирају бомбу ако буду изазвани, на тај начин узрокујући бројне губитке живота и озбиљне повреде и да су вјероватно наоружани и да ће да се одупру хапшењу (в. ставове 23, 24-27, и 28-31 горе).

196. У вези са убиствима г. McCann и гђе Farell, Суд подсјећа на налазе Комисије да су они били погођени из непосредне близине након, како се чинило војницима А и Б, пријетећих покрета рукама као да се спремају да активирају бомбу (в. став 132 горе). Докази су указали да су били погођени док су падали, али не и док су лежали на земљи (в. ставове 59-67 горе). Четири свједока су се сјетили да су чули узвик упозорења (в. став 75 горе). Официр П је потврдио исказе војника у погледу покрета руку (в. став 76 горе). Официр Q и полицајац Parody су исто тако потврдили да је гђа Farell направила нагао, сумњив покрет ка својој ташни (*ibid.*).

197. У вези са убиством г. Savage, докази су открили да је била само разлика у секундама између пуцања у гаражи “Shell” (McCann и Farell) и пуцњава у тунелу Landport (Savage). Комисија је нашла да је било мало вјероватно да су војници Ц и Д били очевици пуцњава прије него што су кренули за Savageом који се окренуо након што су га упозориле полицијске сирене или пуцњава (в. став 132 горе).

Војник Ц је отворио ватру због тога што је Savage десном руком кренуо у правцу цепа своје јакне, дајући разлога за страх да ће да активира бомбу. Додатно, војник Ц је видио нешто крупно у његовом цепу, за шта је вјеровао да је даљински управљач. Војник Д је такође отворио ватру вјерујући да осумњичени покушава да активира претпостављену бомбу. Верзија догађаја ових војника је потврђена у одређеном смислу свједочењем свједока Х и Ј, који су видјели како се г. Savage окреће према војницима, као очигледан одговор на полицијске сирене или прву пуцњаву (в. ставове 83 и 85 горе).

Комисија је установила да је на г. Savagea било пуцано из непосредне близине док је још падао и вјероватно у моменту када или након што је пао (в. став 132 горе). Овај закључак је поткријељен налазима патолога у истрази (в. став 110 горе).

198. Касније је откривено да су осумњичени били ненаоружани, да нису имали детонатор код себе и да није било бомбе у аутомобилу (в. ставове 93 и 96 горе).

199. Сва четири војника су признала да су пуцали да убију. Они су сматрали неопходним да наставе са пуцањем у осумњичене све док их физички не онеспособе за активирање направе (в. ставове 61, 63, 80 и 120 горе). Сходно налазима патолога гђа Farell је погођена са осам метака, г. McCann са пет и г. Savage са шеснаест (в. ставове 108-10 горе).

200. Суд прихвата да су војници искрено вјеровали, у свјетлу информација које су им дате, што је и горе изложено, да је било неопходно да пуцају у осумњичене како би их онемогућили да активирају бомбе што би узроковало бројне жртве (в. став 195 горе). Радње које су предузели, у складу са налазима, они су сматрали као апсолутно неопходне у циљу заштите живота недужних.

Суд сматра да употреба силе државних агената у остваривању неког од циљева изнесених у ставу 2 члана 2 Конвенције, може да буде оправдана у складу са овом одредбом и тамо гдје је заснована на искреном убјеђењу које се сматрало, због добрих разлога, ваљаним у то вријеме али се касније показало погрешним. Сматрати другачије би значило наметнути нереалан терет Држави и службеницима који проводе законе у извршењу својих дужности, можда уз опасност по своје или животе других.

Произилази да, имајући у виду дилему са којом су се суочиле власти у околостима овог случаја, поступци војника, сами по себи, не представљају повреду ове одредбе (члан 2 став 2).

201. Поставља се, међутим, питање да ли је антитерористичка операција у цијелини била контролисана и организована на начин који је поштовао захтјеве члана 2 и да ли су информације и упутства, која су дата војницима а која су, у ствари, неизбежно водила употреби смртоносне силе, адекватно узела у обзир право на поштовање живота троје осумњичених.

(3) Контрола и организација операције

202. Суд прво запажа да је, а што произилази из оперативног налога комесара, намјера власти била да ухапси осумњичене у одговарајуће вријеме. У ствари, дати су докази у истрази да су војници поступак хапшења увјежбавали прије 6. марта и да су уложени напори да се нађе одговарајуће мјесто на Гибралтару за затварање осумњичених након њиховог хапшења (в. ставове 18 и 55 горе).

203. Може да се постави питање зашто троје осумњичених није било ухапшено на граници одмах након њиховог доласка на Гибралтар и зашто, како је видљиво из исказа инспектора Ullgea, није донијета одлука о спречавању њиховог уласка на Гибралтар ако се вјеровало да им је задатак постављање бомбе. С обзиром на ранија упозорења о намјерама терориста, сигурно је постојала могућност да власти приступе хапшењу. Иако изненађени ранијим доласком троје осумњичених, они су на граници имали тим за праћење и групу за хапшење у близини (в. став 34 горе). Додатно, служба безбједности и шпанске власти су имали фотографије троје осумњичених, знали су њихова, како стварна тако и лажна имена, и знали су које пасоше да траже (в. став 33 горе).

204. Сходно овом питању, Влада је изјавила да у том моменту можда и није било довољно доказа за притварање и суђење осумњиченим. Штавише, ослободити их, упозоравајући их тиме да су власти свјесне њихове активности, али пустити њих или друге да слободно покушају поново, би очигледно повећало ризике. Власти нису ни могле да буду сигурне да су ово троје били једини терористи са којима су морали да се позабаве, нити да је овај начин предвиђен за извршавање бомбашког напада.

205. У том погледу Суд се ограничава на запажање да мора да се сматра да опасност за становништво Гибралтара - која је у фокусу Владињих изјава у овом случају - у неспречавању уласка терориста претеже над могућим посљедицама недовољних доказа за њихово притварање и суђење. По његовом мишљењу, или су власти знале да није било бомбе у аутомобилу - што је Суд већ искључио (в. став 181 горе) - или је било озбиљних грешака у прорачуну оних који су одговорни за контролисање операције. Као резултат, дошло је до ситуације у којој је фатална пуцњава, узимајући у обзир обавјештајне процјене које су направљене, била предвидива могућност ако не и вјероватност.

Одлука да се не спријечи улазак троје терориста у Гибралтар је, сходно томе, значајан фактор који трба да се узме у обзир у овом случају.

206. Суд примјећује да је на кратком састанку од 5. марта, којем су присуствовали војници А, Б, Ц и Д, сматрано вјероватним да ће напад бити изведен постављањем велике ауто-бомбе. Направљене су бројне кључне процјене. Нарочито, мислило се да терористи неће користити блокирни аутомобил; да ће бомбу активирати даљинским управљачем; да је активирање могло да се изврши притиском на дугме; да је било вјероватно да ће осумњичени да активирају бомбу ако буду изазвани; да ће бити наоружани и да ће, вјероватно, и да употребе своје оружје ако дође до сукоба (в. ставове 23-31 горе).

207. Међутим, све круцијалне претпоставке, сем намјере терориста да изведу напад, су се показале погрешне. Без обзира на то, Влада је показала, на основу свог искуства са ИРА-ом, да су то све биле могуће хипотезе у ситуацији гдје се нису знале праве чињенице и гдје су власти дјеловале на основу ограничених обавјештајних информација.

208. У ствари, нису се довољно узеле у обзир друге претпоставке. Напримјер, како се бомбашки напад није очекивао до 8. марта када се дешава церомонија замјене страже, постојала је једнака могућност да су троје терориста били у извиђању. Како је овај фактор кратко разматран, изгледа да није узет као озбиљна могућност (в. став 45 горе).

Додатно, на оперативним састанцима или након што су осумњичени уочени, могло је да се помисли да је мало вјероватно да су они спремни да активирају бомбу, и тиме убију многе цивиле, због тога што су се г. McCann и гђа Farrell упутили у правцу граничне зоне, чиме су повећали ризик свога откривања и хватања (в. став 57 горе). Могло је, исто тако, да се помисли да у тој фази није вјероватно да би они подесили одашиљач у очекивању да им то, ако дође до сукоба, омогући непосредно активирање претпостављене бомбе (в. став 115 горе).

Штавише, чак и ако се призна технолошка вјештина ИРА-е, опис справе за активирање бомбе као "ствар прекидача" без квалификација које су касније дали стручњаци у истрази (в. ставове 115 и 131 горе), а којих су надлежне власти морале да буду свјесне, превише поједностављује праву природу ове направе.

209. Надаље је забрињавајуће, у овом контексту, да је процјена војника Г, након површног испитивања аутомобила споља, да се ради о "претпостављеној ауто-бомби" била прослијеђена војницима, према њиховом властитом свједочењу, као дефинитивна потврда да се ради о таквој бомби (в. ставове 48 и 51-52 горе). Подсјећа се да је, иако је војник Г имао искуство са ауто-бомбама, проистекло да он није био стручњак у радио комуникацији или експлозивима. Његова је процјена да се ради о претпостављеној ауто-бомби, заснована на његовом запажању да ауто-антена није била на свом мјесту, по својој природи била више извјештај да није могла да се искључи могућност да се ради о бомби (в. став 53 горе).

210. У недостатку довољно детаљног разматрања алтернативних могућности, и коначног извјештавања о постојању ауто-бомбе која је, према процјенама које су направљене, могла да се активира притиском на дугме, низ разних хипотеза прослијеђено је војницима А, Б, Ц и Д као сигурне, чиме је употреба смртоносне силе приказана готово неизбјежном.

211. Међутим, пропуст да се предвиди могућност грешке мора такође да се размотри у комбинацији са обуком војника да наставе са пуцањем док се осумњичени не убије. Како је мртвозорник примјетио у свом излагању пороти у истрази, сва четворица војника су пуцали да убију осумњичене (в. ставове 61, 63, 80 и 120 горе). Војник Е је свједочио да је са војницима расправљао о повећаној могућности да ће морати да пуцају да убију јер има мање времена тамо гдје постоји направа "на прекидач" (в. став 26 горе). У свјетлу овога, власти су својом обавезом на поштивање права на живот осумњичених биле обавезне да примијене највећи степен пажње у оцјењивању информација које су им стајале на располагању прије

него што су то пренијели војницима чија употреба ватреног оружја аутоматски води до пуцања са намјером да убију.

212. Иако је у истрази детаљно испитивање о обуци војника било спријечено издавањем одлука о јавном интересу (в. став 104, под тачком 1 (III) горе), није јасно да ли су они били обучени или им је речено да оцијене да ли употреба ватреног оружја у циљу рањавања њихових мета може да буде оправдана у специфичним околностима са којима се суочавају у моменту хапшења.

Њиховом рефлексном поступку у значајном смислу недостаје одређени степен опреза при употреби ватреног оружја који се очекује од лица која проводе закон у демократском друштву, чак и кад се суоче са опасним осумњиченим терористима, и стоји у израженој супротности са стандардима пажње из инструкција за употребу ватреног оружја за полицију на коју им је скренута пажња и које наглашавају законску одговорност службеника у свјетлу околности које преовладавају у моменту ангажовања (в. ставове 136 и 137 горе).

Овај пропуст власти, исто тако, указује на недостатак одговарајуће пажње у контроли и организацији операције хапшења.

213. Укратко, имајући у виду одлуку да се не спријечи долазак осумњичених на Гибралтар, те пропуст власти да допусте могућност да су безбједносне процјене могле, барем у неким погледима, да буду погрешне, и прибјегавање по аутоматизму употреби смртоносне силе кад су војници отворили ватру, Суд није убијеђен да убиство троје осумњичених није представљало употребу силе која је била ишта више од апсолутно неопходне у одбрани лица од незаконитог насиља у значењу члана 2 став 2(а) Конвенције.

214. Сходно томе, Суд налази да је постојало кршење члана 2 Конвенције.

II. ПРИМЈЕНА ЧЛАНА 50 КОНВЕНЦИЈЕ

215. Члан 50 Конвенције гласи:

" Ако Суд утврди да је одлука или мјера судског органа или било којег другог органа високе стране уговорнице, у цјелини или дјелимично, у супротности са обавезама које проистичу из ове конвенције и када унутрашње право наведене чланице омогућава само дјелимично обештечење за посљедице такве одлуке или мјере, Суд ће својом одлуком пружити оштећеној страни правично задовољење уколико је то потребно."

216. Подносиоци представке су захтијевали накнаду штете у истој мјери како би била одређена према енглеском закону за лице које су службена лица Државе противзаконито убили. Они су, исто тако, захтијевали да, у случају да Суд нађе да су убиства била и незаконита и испланирана или да су била резултат великог

немара, добију примјерену накнаду каква би била одређена по енглеском закону родбини убијених лица у сличним околностима.

217. У вези са трошковима и издацима, они су затражили накнаду свих трошкова који су произишавали директно или индиректно из убистава, укључујући трошкове родбине и правника присутних у истрази на Гибралтару као и свих трошкова у Strasbourg. Трошкови и издаци адвоката у истражном поступку на Гибралтару су утврђени у износу од 56.200 фунти стерлинга и његови трошкови у Strasbourg на износ од 28.800 фунти стерлинга. Правни заступник је тражио 16.700 фунти стерлинга на име трошкова и издатака у Strasbourg.

218. Влада је приговорила да би, у случају установљења повреде, финансијско обештећење у облику материјалне и нематеријалне штете било непотребно и неодговарајуће.

У вези са трошковима који су настали пред институцијама у Strasbourg, они су изјавили да би подносиоцима представке требало надокнадити само трошкове који су стварно и нужно настали и који су разумни у погледу износа. Међутим, у погледу захтјева за надокнаду трошкова насталих у истражном поступку на Гибралтару, они су сматрали да (1) као ствар принципа, трошкови домаћег поступка, укључујући трошкове истражног поступка, не би требали да буду надокнадиви према члану 50; (2) пошто су правни заступници подносиоце представке заступали бесплатно, не може да буде основа за накнаду подносиоцима представке; (3) у сваком случају, захтјевани трошкови нису израчунати на основу нормалне тарифе адвоката који су у питању.

А. Материјална и нематеријална штета

219. Суд запажа да није јасно из изјава подносилаца представке да ли је њихов захтјев за финансијским обештећењем поднесен по основу материјалне или нематеријалне штете или обоје. У сваком случају, имајући у виду чињеницу да су троје осумњичених терориста који су убијени намјеравали да поставе бомбу на Гибралтару, суд не сматра одговарајућим да додјели надокнаду по овој основи. Суд, стога, одбацује захтјеве подносилаца представке за накнаду штете.

В. Трошкови и издаци

220. Суд подсјећа да су, у складу са утврђеном правном праксом, по овој основи надокнадиви само трошкови који су стварно и неопходно настали и у разумном износу.

221. Што се тиче трошкова на Гибралтару, подносиоци представке су изјавили у поступку пред Комисијом да су њихови адвокати поступали бесплатно. С тим у вези, није се тврдило да су они у обавези да плате адвокату суму захтјевану по овој основи. У овим околностима, ови трошкови не могу да се захтијевају на основу члана 50 јер, заправо, они нису ни настали.

222. У вези са трошковима и издацима насталим током поступка у Strasbourg, Суд, по принципу правичности, додјељује 22.000 и 16.700 фунти стерлинга на име захтјева адвоката и савјетника, умањено за 37.731 француских франака на име правне помоћи коју је додијелио Савјет Европе.

ИЗ ОВИХ РАЗЛОГА, СУД

1. *Одлучује*, са десет гласова за и девет против, да је повријеђен члан 2 Конвенције.
2. *Одлучује*, једногласно, да је Уједињено Краљевство дужно да плати подносиоцима представке у року од три мјесеца износ од 38.700 (тресетосамхиљадаседамстотина) фунти стерлинга на име трошкова и издатака насталих у поступку у Strasbourg, умањен за 37.731 (тридесетседамхиљадаседамстотинаатридесетједан) француских франака претворених у фунте стерлинга по курсу замјене у примјени на дан доношења ове пресуде.
3. *Одбија*, једногласно, захтјеве подносилаца представке за накнаду штете.
4. *Одбија*, једногласно, захтјеве подносилаца представке за накнаду трошкова и издатака насталих у истражном поступку на Гибралтару.
5. *Одбија*, једногласно, остатак захтјева за правичну накнаду.

Сачињено на енглеском и француском језику, и објављено на јавној расправи у Згради људских права у Strasbourg 27. септембра 1995. године.

Потписано: Rolv RYSSDAL
Предсједник

Потписано: Herbert PETZOLD
Регистар

У складу са чланом 51 став 2 Конвенције и правила 53 став 2 Правила Суда, заједничка супротна мишљења судија Ryssdal, Bernhardt, Thór Vilhjálmsson, Gölcüklü, Palm, Pekkanen, Sir John Freeland, Baka i Jambrek су приложена овој пресуди.

Парафирано: R. R.

Парафирано: H. P.

ЗАЈЕДНИЧКО СУПРОТНО МИШЉЕЊЕ
СУДИЈА RYSSDAL, BERNHARDT, THÓR VILHJÁLMSSON, GÖLCÜKLÜ,
PALM, PEKKANEN, SIR JOHN FREELAND, BAKA i JAMBREK

1. Ми не можемо да се сложимо са мишљењем већине наших колега да је у овом предмету постојала повреда члана 2 Конвенције.
2. Главна спорна питања изложићемо редосљедом којим су обрађивана у пресуди.
3. У погледу дијела у којем се обрађује тумачење члана 2, ми се слажемо са закључком изнесеним у ставу 155 да разлика између стандарда Конвенције и националног стандарда у вези са за оправданом употребом смртоносне силе, није таква да би повреда члана 2 став 1 могла да се нађе само на тој основи. Ми се исто тако слажемо са закључком из става 164 да није било кршења члана 2 став 1 на основу било каквих недостатака у испитивању околности смрти на националном нивоу.
4. У погледу дијела у којем се говори о примјени члана 2 на чињенице случаја, ми се потпуно слажемо са одбијањем као неоснованих навода подносилаца представке да је убиство троје осумњичених било смишљено или резултат прећутног споразума оних који су били укључени у ову операцију (став 184).
5. Слажемо се исто тако са закључком у ставу 200 да поступци четворице војника који су пуцали не дају, сами по себи, разлог за повреду члана 2. Правилно је прихваћено да су ови војници искрено вјеровали, у свјетлу информација које су им дате, да је било неопходно да се дјелује на начин како су то они урадили у циљу спречавања осумњичених да активирају бомбу и изазову губитке бројних живота. Поступци које су они предузели су, сходно томе, били схваћени са њихове стране као апсолутно неопходни с циљем да се сачувају невини животи.
6. Не слажемо се, међутим, са оцјеном већине (ставови 202-14) о начину на који су власти извршиле контролу и организацију операције. Ова је оцјена пресудно водила до закључка о повреди.
7. Подсјећамо, на почетку, да су догађаји у овом случају били испитивани на домаћем нивоу у истрази вођеној на Гибралтару у периоду од деветнаест дана, између 6. и 30. септембра 1988. године. Порота је, након салушања седамдесетдевет свједока (укључујући и војнике, полицајце и особље за праћење које је било укључено у операцију, као и патологе, форезничаре и стручњаке за активирање експлозивних направа), те након што јој се обратио мртвозорник говорећи о примјенљивом домаћем закону, донијела одлуку да су убиства законита са већином од девет гласова за и два гласа против. Комисија је, потом, детаљно истражила и оцијенила околности, те у свом извјештају установила, са већином од једанаест гласова за и шест против, да није било повреде Конвенције.

С обзиром да домаћи суд дјелује у оквиру релевантног домаћег закона, налаз истраге сам по себи није одлучујући за питања Конвенције пред Судом. Али, имајући у виду пресудан значај правилне оцјене чињеница у овом случају, и предности које је неспорно уживала порота која је имала могућност да запази понашање свједока када су давали своје исказе и при њиховом унакрсном испитивању, њен значај сигурно не би требао да се потцјењује. Слично томе, утврђивање и оцјена чињеница које је изнијела Комисија није одлучујуће за Суд; али била би грешка за Суд, као још један корак даље од исказа свједока, да пропусти дати дужну тежину извјештају Комисије, тијелу које је по Конвенцији првенствено задужено за утврђивање чињеница и које, наравно, има велико искуство у испуњавању овог задатка.

8. Прије него што се осврнемо на различите аспекте операције коју су критиковали у пресуди, ми бисмо подвукли три ствари које су опште природе.

Прво, у предузимању било какве оцјене начина на који је операција организована и контролисана, Суд би требао да се промишљено одупре искушењима на основу ретроспективе. Власти су, у то вријеме, морале да планирају и доносе одлуке на основу некомплетних информација. Само су осумњичени знали потпуно прецизно шта су намјеравали; то је и био њихов циљ, као што је без сумње био и дио њихове обуке да обезбиједе да се њихове намјере у најмањој могућој мјери открију. Како су ствари касније показале, било би погрешно да се накнадно закључи да би неки ток ствари био бољи него онај који је усвојен под притиском антитерористичке операције у току, и да стога овај мора да се сматра погрешним.

Не би требало да се тако сматра сем ако се установи да је, у познатим околностима, у то вријеме требало да се фаворизује други ток акције.

9. Друго, потреба власти да дјелују у оквирима закона, док су осумњичени дјеловали у таквом стању свијести у којем су се снаге безбједности сматрале оправданим циљевима, а случајна смрт или повреда цивила као мања посљедица, неизбјежно би дало осумњиченим тактичку предност, што не би смјело да се дозволи. Посљедица експлозије велике бомбе у центру Гибралтара је могла да буде тако разарајућа да власти не би смјеле одговорно ризиковати да дају осумњиченим прилику да активирају такву бомбу. Наравно, обавеза Уједињеног Краљевства, по основу члана 2 став 1, се односила на животе осумњичених као и на животе свих других, цивила и војника, који су били присутни на Гибралтару у то вријеме. Али, за разлику од ових других, сврха присуства осумњичених на Гибралтару је било да изврше криминални акт за који је могло да се очекује, да је успио, да резултује губитком многих невиних живота. Они су изабрали да се ставе у ситуацију у којој је постојала озбиљна опасност да ће настати непомирљив сукоб између двије дужности.

10. Треће, при судском оцјењивању понашања власти треба да се у потпуности узму у обзир (а) информације које су раније примљене о намјерама ИРА-е да

активна јединица од три лица изврши велики терористички напад на Гибралтару; (б) (према исказу свједока О датом у истрази) откриће аутомобила 21. јануара 1988. године у Brusselsu, који је садржавао велику количину експлозива Semtex и четири детонатора, са радио-контролним системом – опремом, што је, заједно, представљало нараву која није непозната у Сјеверној Ирској.

У свјетлу (а), одлука да се чланови SAS-а пошаљу да учествују у операцији, као одговор на захтјев комесара гибралтарске полиције за војном помоћи, је била потпуно оправдана. Јединице обучене за антитерористичку борбу и успјешно дјеловање у малим групама би биле сасвим одговарајући избор у борби против опасности од активне јединице ИРА-е у густо насељеној области као што је Гибралтар, гдје би императивна потреба била да се, у највећој могућој мјери, ограничи ризик настанка случајне штете пролазницима.

Детаљан кратки оперативни састанак, одржан 5. марта 1988. године (ставови 22-31), показује да су, у околностима познатим у то вријеме, тада направљене оцјене разумне. Оперативним налогом комесара гибралтарске полиције, донесеним истог дана, изричито је забрањена употреба непотребне силе и захтјевано је да при употреби ватреног оружја мора да се узме у обзир безбједност лица која су у близини. То показује намјеру операције да заштити животе; да осујети напад; да ухапси починиоце; да обезбиједи затварање и чување затвореника (ставови 17 и 18).

Све ово показује да су власти предузеле одговарајуће мјере. Такав је такође и пажљиви приступ предаји контроле над операцијом војсци који је на крају извршен 6. марта 1988. године (ставови 54-58).

11. У вези са посебном критиком начина на који је изведена операција, датом у пресуди, првенствено је у питању (у ставовима 203-05) одлука да се не спријечи троје осумњичених да уђу на Гибралтар. У ставу 203 истакнуто је да је, са информацијама које су власти унапријед имале и расположивим особљем, требало да буде могуће за њих да на граници "изврше операцију хапшења".

Пресуда, међутим, не каже да би за власти било и практично да у тој фази ухапсе и затворе осумњичене. По нашем мишљењу, с правом, зато што у тој фази можда није било довољно доказа да оправдају њихово притварање и суђење. Њихово ослобађање, након што би били упозорени на спремност власти, би повећало ризик да они или други чланови ИРА-е успјешно изврше нови терористички напад на Гибралтару. У тада познатим околностима, сходно томе, није било "озбиљне грешке" при процјени власти да је боље да сачекају са хапшењем него да само зауставе осумњичене на граници и врате их у Шпанију.

12. У ставу 206 пресуде се, надаље, наводе одређене "кључне процјене" власти за које се, у ставу 207, каже да су се показале као погрешне, иако су биле прихваћене као могуће хипотезе у ситуацији гдје се праве чињенице нису знале и гдје су власти дјеловале на основу ограничених обавјештајних информација. У

ставу 208 се, надаље, критикује да се "нису довољно узеле у обзир друге претпоставке".

13. У параграфу се, као први примјер који поткрепљује ову критику, наводи да је, с обзиром да постављање бомбе није било очекивано до 8. марта, "постојала једнака могућност да су...терористи били у извиђању".

Није било, међутим, ништа неразумно у процјени на оперативном састанку од 5. марта да аутомобил који би био довезен на Гибралтар врло вјероватно, из разлога тада изнесених, није аутомобил за блокирање (в. став 23, тачка е). Наиме, када је један од осумњичених паркирао аутомобил у зони окупљања и када је установљена присутност свих троје на Гибралтару, власти су прилично правилно могле да оперишу, на бази радне претпоставке, да је аутомобил садржавао бомбу и да није било "једнаке" могућности да су они у извиђачкој мисији, с обзиром да је било мало вјероватно да ће осумњичени ризиковати двије посјете.

Додатно, војник Ф, виши војни савјетник комесара гибралтарске полиције, је дао изјаве у истрази да су, према обавјештајним информацијама, извиђачке мисије предузимане много пута раније. Извиђање је било, како му је речено, завршено и операција је била спремна за реализацију. У овим околностима, другачије поступање власти од оног заснованог на најгорем сценарију да аутомобил садржи бомбу коју су осумњичени могли да активирају током свог присуства, би указивало на немаран пропуст у бризи за јавну безбједност.

14. Друго, у другом подставу става 208 сугерише се да је, на састанку или након што су осумњичени уочени, "могло да се помисли да је мало вјероватно да су они спремни да активирају бомбу, и тиме убију многе цивиле, због тога што су се г. McCann и гђа Farrell упутили у правцу граничне зоне, чиме су повећали ризик свога откривања и хватања".

Међутим, поставља се питање да ли су власти могле да безбједно дјелују на претпоставци да је мало вјероватно да би осумњичени били спремни да активирају бомбу када би, крећући се у правцу границе, постали свјесни да су откривени и суочили се са могућношћу хапшења. По нашем мишљењу, одговор је јасан: наравно, раније искуство дјеловања ИРА-е не обезбјеђује поуздан основ за закључак да би убиство многих цивила само по себи било довољно застрашујуће или да би осумњичени, у моменту конфронтације, прије одабрали да не изазову експлозију него да је изазову и тиме узрокују цивилне жртве. Битно је да је, као што је у свом исказу у истрази навео војник Ф, дио обавјештајне компоненте био да му је речено да је ИРА под притиском да направи нешто "спектакуларно". Он је, исто тако, дао исказ да, по његовом убјеђењу, сатјерани у ћошак, осумњичени не би имали сумњи о томе да ли да активирају бомбу да би постигли одређени ниво пропагандног успјеха. Они би покушали да извуку такав успјех из чињенице да су активирали бомбу у Гибралтару, што би у њиховим размишљањима било важније од лошег пропагандног ефекта због цивилних жртава.

15. Други подстав става 208 сугерише да "је исто тако могло да се помисли да у тој фази није вјероватно да би" - то јест, када су се McCann и Farrell "упутили ка граници"- "осумњичени подесили одашиљач у очекивању да им то, ако дође до сукоба, омогући непосредно активирање претпостављене бомбе".

Сматрамо да питање овдје треба да буде да ли су власти могле разборито да наставе да поступају другачије него, полазећи од тога да је постојала у најмању руку могућност да би, ако не прије него што су осумњичени постали свјесни да су откривени, а оно непосредно послје тога, одашиљач био стављен у стање спремности да активира бомбу.

16. Даље се сугерише, у трећем подставу става 208, да "чак и ако се призна технолошка вјештина ИРА-е, опис справе за активирање бомбе као "ствар прекидача" без квалификација које су касније дали стручњаци у истрази ..., а којих су надлежне власти морале да буду свјесне, превише поједностављује праву природу ове направе". Права природа ове критике је можда отворена одређеној сумњи. Оно што је потпуно јасно, међутим, је то да се, како је и вјештак којег су предложили подносиоци представке прихватио у истрази, преносник те врсте за којег се вјеровало да ће да буде употребљен у овом случају, могао да постави тако да омогући активирање бомбе притиском на само један прекидач; у свјетлу претходних искустава, било би потпуно неразумно да се искључи техничка способност ИРА-е на овом пољу.

17. Став 209 пресуде изражава бојазан да је оцјена војника Г да је постојала "сумњива ауто-бомба" пренијета војницима на терену на начин да им је дала утисак да је постојање бомбе дефинитивно утврђено. Али, узимајући у обзир створене процјене о вјероватноћи употребе даљинске контроле, и узимајући у обзир различите индикаторе да би заиста требало да се сумња да аутомобил садржи бомбу, акције које су се очекивале од војника би биле исте, било да је њихово разумијевање поруке било онакво какво је очигледно било, или да је било онакво какво је војник Г имао у виду. У било којем случају, постојање ризика за становништво Гибралтара би било довољно, узимајући у обзир природу ризика, да оправда непосредан одговор који је уследио.

18. Став 209, указујући на процјену војника Г, такође подсјећа да, иако је он имао искуства са ауто-бомбама, он није био стручњак за радио-везу или експлозиве. У разматрању те процјене, било би, међутим, правилно да се дода да, иако је његов преглед аутомобила кратко трајао, то је било довољно да му омогући да закључи, нарочито у погледу необичног изгледа антене у вези са старошћу аутомобила и знања да је ИРА раније употребљавала аутомобиле са посебно уграђеним антенама, да се ради о претпостављеној ауто-бомби. Власти нису, свакако, дјеловале само на основу процјене војника Г. Постојале су, исто тако, раније процјене, на које смо указали у ставу 13 горе, да је употреба "блокираног " аутомобила била мало вјероватна. Поред тога, виђено је да Savage, за којег је било познато да је стручњак за прављење бомби, паркира аутомобил и требало му је

неко вријеме (двије до три минуте, према једном свједоку) да изађе из аутомобила након петљања са нечим између сједишта.

19. Став 210 пресуде тврди, у ствари, да је употреба смртоносне силе била "готово неизбјежна" захваљујући томе што је војницима А, Б, Ц и Д пренесено низ радних хипотеза што је погоршано чињеницом да није дат простор за алтернативне могућности и "коначним извјештавањем .. о ауто-бомби која..., је могла да се активира притиском на дугме".

У ставу 13-16 ми смо разматрали тачке истакнуте у прилог закључка да није дат простор за алтернативне могућности; и у ставовима 17 и 18 изнесена су питања која се односе на извјештавање о постојању ауто-бомбе.

Ми, надаље, оспоравамо закључак да је због пропуста власти употреба смртоносне силе била "скоро неизбјежна". За разлику од било којег другог става, овај закључак недовољно узима у обзир удео случајности у коначном исходу. Да није било покрета које су направили McCann и Farell када су им се војници А и Б приближили и који су можда били изазвани потпуно случајним звуком сирене полицијског аутомобила, све су прилике да би они били савладани и ухапшени без пуцњаве; и да није било поступка Savagea када су му војници Ц и Д пришли, који је можда изазван звуком пуцњаве из инцидента са McCann и Farell, све су прилике да би он, такође, био савладан и ухапшен без пријегавања пуцању.

20. Импликације на крају става 211 да власти нису пришле са довољно пажње оцјењивању информација које су им биле на располагању прије него што су их проследили војницима "чија је употреба ватреног оружја аутоматски укључивала пуцање да убију" изгледа да је засновано само на "пропусту да се предвиди могућност грешке", на што почетак става упућује. Ми смо већ размотрили "недовољно давање простора за алтернативне могућности" (в. поново ставове 13-16 горе), за које сматрамо да је исто што и наводни пропуст да се обезбиједи простор за могућу толеранцију грешке о којој је овдје ријеч. Било каква процјена информација које су властима биле на располагању треба, у сваком случају, да узме у обзир њихову потребу да рачунају са некомплетношћу тих информација (в. став 8 горе), те да нема увјерљивог основа да је било информација које су они разумно требали да знају а нису.

21. У ставу 212 се, након летимичног упућивања на рестриктивни ефекат издатих одлука од јавног интереса и ријечи да није јасно "да ли употреба ватреног оружја у циљу рањавања може да буде оправдана у специфичним околностима са којима се суочавају у моменту хапшења", надаље наводи да "њиховом рефлексном поступку у значајном смислу недостаје одређени степен опреза ... који се очекује од лица која проводе закон у демократском друштву, чак и кад се суоче са опасним осумњиченим терористима, и стоји у израженој супротности са стандардима пажње из инструкција за употребу ватреног оружја за полицију". Слиједи закључак са тврдњом да овај "пропуст власти исто тако указује на недостатак одговарајуће пажње у контроли и организацији операције хапшења".

22. Што се тиче било које сугестије да су они у околностима тог момента можда сматрали оправданим пуцање да би повриједили, ако је таква процјена захтијевана њиховом обуком или инструкцијом датом војницима, морамо да се подсјетимо да су ове околности укључивале њихово истинско убјеђење да осумњичени можда покушавају да активирају бомбу притискањем прекидача. У тој ситуацији, пуцање само да повриједе би била врло опасна опција. Само рањавање можда не би онеспособило осумњиченог и могло је да омогући њему или њој да притисну прекидач ако су тако одлучили.

23. Генерално, у погледу дате обуке постојало је, у ствари, довољно доказа у истрази који указују да би војници (не само ови војници) били обучени да одговоре на онакву опасност за какву се мислило да су је представљали осумњичени у овом случају и то отварањем ватре кад постане јасно да осумњичени не одустаје - сваки од њих је био опасни терориста за којег се вјеровало да доводи много живота у непосредну опасност; да би намјера пуцања била да онеспособе; и да би начин да се то постигне било пуцање да се убије. Постојао је, такође, доказ у истрази да се војници не примају у састав SAS-а сем ако нису показали разборитост и обазривост; да не би ишли напријед и пуцали без размишљања, нити су то они учинили; али су они заиста морали да реагују брзо. Додатно, постојао је доказ да су припадници SAS-а у прошлости у хапшењу терориста у већини случајева били успјешни.

24. Далеко од тога да смо убијеђени да је Суд имао икакву довољну основу за закључивање, у свјетлу доказа из истраге и обимом искуства у борби са терористичким активностима којег односна обука одражава, да је нека друга и позната форма обуке требала да буде изведена и да поступку војника у овом случају "недостаје одређени степен опреза при употреби ватреног оружја који се очекује од лица која проводе закон у демократским друштвима". (Ми исто тако, у свјетлу доказа, доводимо у питање правичност позивања на "рефлексни поступак у овом виталном смислу" – накнадно подвучено. Бити обучен да се реагује брзо и урадити то, када ситуација то захтијева, не значи рефлексно поступати).

Ми, такође, не прихватамо да разлике између упутстава за полицајце за употребу ватреног оружја (став 137 пресуде) и документа "Ватрено оружје - правила употребе", који је приложен уз оперативни налог комесара (став 136), када се ово узме заједно (као што и треба) са Правилима ангажовања које је издало војнику Ф Министарство одбране (став 16), може ваљано да иде у прилог тврдњи да је стандард пажње у надзору над војницима био неадекватан. Без сумње, ове разлике могу да се припишу разликама у природи и захтјевима оних којима су она била и намијењена, имајући у виду релевантну обуку која је претходно изведена са сваком групом (треба да се примијети, према изјави војника Ф у истрази, да је припадницима SAS-а много предавања одржано о концепту владавине права и употреби минималне силе). Не видимо како инструкције за војнике могу да се схвате као показивање недостатка одговарајуће пажње у употреби ватреног оружја.

Сходно томе, ми сматрамо неоправданим закључак да је постојао пропуст власти у овом погледу сугеришући на недостатак одговарајуће пажње у контроли и организацији операције хапшења.

25. Оптужба да је Држава прекршила своје обавезе из члана 2 Конвенције за заштиту права на живот је крајње озбиљна. Због разлога датих горе, оцјена у ставовима 203 до 213 пресуде нам изгледа сасвим недовољна да би кршење члана. 2 било основано у овом предмету. Ми бисмо сами слиједили образложење и закључке Комисије у њеном свеобухватном, брижљивом и нарочито реалном извјештају. Као и Комисија, ми смо увјерени да се у организацији и контроли операције нису показали пропусти власти који би могли да оправдају закључак да је сила против терориста употребљена непропорционално сврси одбране невиних лица од незаконитог насиља.

Ми сматрамо да употреба смртоносне силе у овом предмету, колико год да је жалосна, била потребна и да се овај пут прибјегавањем сили није прекорачило оно што је у тада познатим околностима било "апсолутно неопходно" за ту сврху и није довело до кршења обавеза Уједињеног Краљевства из Конвенције.